

LBRIS

We know
books

ADRIAN IOAN STAN

PRODUSUL INFRAȚIUNII

Universul Juridic
București
-2025-

ABREVIERI.....	5
PROLEGOMENE. OBIECTIVELE, METODOLOGIA CERCETĂRII ȘI STRUCTURA LUCRĂRII.....	7
CAPITOLUL I. CONCEPTUL DE PRODUS AL INFRACTIUNII ȘI CONȚINUTUL CONSTITUTIV.....	13
I.1. Aspecte preliminare privind infracționalitatea generatoare de produs infracțional.....	13
I.2. Privarea de produsul infracțiunii, modalitate de realizare a justiției restaurative.....	18
I.3. Produsul infracțiunii, element al conținutului constitutiv	26
I.3.1. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii, conținutul constitutiv și tipicitatea faptei	26
I.3.2. Produsul infracțiunii și rezultatul sau urmarea socialmente periculoasă.....	30
I.3.3. Produsul infracțiunii și folosul material	41
I.3.4. Produsul infracțiunii și obiectul material al infracțiunii.....	46
I.4. Produsul infracțiunii și instrumentum delicti	54
I.5. Definirea produsului infracțiunii	59
I.5.1. Produsul infracțiunii în sens restrâns.....	59
I.5.2. Produsul infracțiunii în sens larg	66
I.6. Produsul infracțiunii și prejudiciul, o relație complexă.....	72
I.6.1. Prejudiciul, între tulburare socială și vătămare personală	72
I.6.2. Prejudiciul material cauzat de infracțiune	76
I.7. Produsul infracțiunii și paguba.....	80
I.8. Produsul infracțiunii și conceptul de daună	85
I.9. Produsul infracțiunii în legislația penală română	87
I.9.1. Aspecte de ordin general	87
I.9.2. Produsul infracțiunii în Codul penal român	90
I.9.3. Produsul infracțiunii în Codul de procedură penală.....	92
I.9.4. Produsul infracțiunii în Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	95
I.10. Produsul infracțiunii în ordinea juridică internațională.....	98
I.10.1. Convențiile Națiunilor Unite și cele ale Consiliului Europei	98
I.10.1.1. Convenția contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope (Viena, 1988)	98
I.10.1.2. Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii (Strasbourg, 1990)	102
I.10.1.3. Convenția internațională privind reprimarea finanțării terorismului (New York, 1999).....	105
I.10.1.4. Convenția ONU împotriva criminalității organizate transnaționale (Palermo, 2000)	108
I.10.1.5. Convenția ONU împotriva corupției (New York, 2003).....	110

I.10.1.6. Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului (Varșovia, 2005).....	112
I.10.2. Legislația Uniunii Europene.....	116
CAPITOLUL II. PRIVAREA DE PRODUSUL INFRACTIUNII PRIN PEDEPSE	129
II.1. Amenda penală ca mijloc de privare de produsul infracțional.....	129
II.1.1. Individualizarea amenzii penale prin prisma produsului infracțiunii.....	130
II.1.2. Aplicarea cumulativă a pedepsei amenzii cu închisoarea	132
II.1.3. Amenda penală aplicabilă persoanei juridice.....	135
II.2. Valențe ale produsului infracțiunii în operațiunea de individualizare a pedepselor. Dublul interes în restabilirea status quo ante.....	140
II.2.1. Evaluarea produsului infracțiunii, criteriu general de individualizare a pedepselor	140
II.2.2. Restituirea benevolă a produsului infracțiunii, circumstanță legală de atenuare.....	143
II.2.3. Produsul – consecință a infracțiunii și circumstanța atenuantă judiciară.....	149
II.3. Restituirea voluntară a produsului infracțiunii, cauză de impunitate.....	151
CAPITOLUL III. PRIVAREA DE PRODUSUL INFRACTIUNII PRIN CONFISCAREA SPECIALĂ	163
III.1. Aspecte preliminare	163
III.1.1. Confiscarea – mijlocul principal de restabilire a status quo ante delictum.....	163
III.1.2. Cele „cinci etape” ale privării de produsul infracțional.....	164
III.1.3. Cele „patru generații de norme” identificate de J. Boucht.....	166
III.1.4. Considerații privind starea de pericol pe care o generează bunurile.....	168
III.1.5. Perspectiva CtEDO asupra confiscării.....	175
III.2. Aspecte de drept comparat privind confiscarea specială a produsului infracțiunii.....	177
III.2.1. Confiscarea produselor infracțiunii în dreptul penal italian.....	178
III.2.2. Confiscarea produselor infracțiunii în dreptul penal francez.....	183
III.3. Considerații generale privind condițiile de luare a măsurilor de siguranță în Codul penal român.....	185
III.4. Reglementarea confiscării speciale în legislația penală română. Codul penal și legile speciale.....	189
III.5. Bunuri supuse confiscării care reprezintă produse ale infracțiunii.....	194
III.5.1. Bunurile produse prin săvârșirea faptei prevăzută de legea penală sau produsul infracțiunii în sens restrâns	194
III.5.1.1. Substanțele stupefiante ca produse ale infracțiunii.....	196
III.5.1.2. Substanțele periculoase sau explozive.....	201
III.5.1.3. Armele ca produse ale infracțiunii.....	203
III.5.1.4. Mijloacele de interceptare sau înregistrare ca produse infracționale.....	204
III.5.1.5. Materialele pornografice, produse ale infracțiunii.....	205
III.5.1.6. Falsul ca sursă a produsului infracțional.....	206
III.5.1.6.1. Moneda falsificată ca produs infracțional.....	207

III.5.1.6.2. Subspeciile falsului de monedă. Titlurile de credit și alte valori asemănătoare	213
II.5.1.6.3. Actele pregătitoare ale falsului. Materia primă a produsului infracțional.....	215
III.5.1.7. Înscrisul ca produs al infracțiunii	217
III.5.1.8. Bunurile de contrabandă, produse ale infracțiunii	219
III.5.1.9. Mărfurile contrafăcute, produse ale infracțiunii	226
III.5.2. Bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzută de legea penală sau produsul infracțiunii în sens larg	231
III.5.2.1. Aspecte preliminare	231
III.5.2.2. Bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzută de legea penală și victima infracțiunii. Acțiunea civilă, vehicul de recuperare a produsului infracțional.....	232
III.5.2.3. Dificultăți practice în identificarea produsului infracțional supus confiscării	235
III.5.2.4. Relația dintre produsul infracțional și prejudiciul datorat părții civile	238
III.5.2.4.1. Infracțiunile privind evaziunea fiscală și regimul vamal.....	238
III.5.2.4.2. Infracțiunile de corupție.....	241
III.5.2.4.3. Infracțiunile de spălare a banilor	246
III.5.2.4.4. Infracțiunea de camătă.....	251
III.5.3. Bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzută de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor.....	258
III.5.4. Bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală. Congruențe cu produsul infracțional.....	262
III.6. Soluții ale practicii judiciare privind confiscarea produsului infracțional.....	264
III.7. Terții și produsul infracțiunii.....	267
III.7.1. Buna-credință și reaua-credință.....	267
III.7.2. Confiscarea produsului infracțiunii și situația juridică a terților	272

CAPITOLUL IV. CONFISCAREA EXTINSĂ ȘI PRIVAREA DE PRODUSUL INFRACTIUNII	282
IV.1. Observații preliminare. Delimitări față de confiscarea specială.....	282
IV.2. Contextul internațional și european în ce privește confiscarea extinsă	284
IV.2.1. Primele demersuri.....	284
IV.2.2. Directiva 2014/42/UE.....	288
IV.2.3. Noua Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind recuperarea și confiscarea activelor (2024/1260). Confiscarea bunurilor indisponibilizate.....	290
IV.2.4. Examen privind confiscarea extinsă în dreptul comparat.....	303
IV.3. Reglementarea confiscării extinse în legea penală română	306
IV.4. Propunerea eșuată de modificare a Codului penal în privința confiscării extinse.....	309
IV.5. Analiza dispoziției legale în vigoare privind confiscarea extinsă	312
IV.6. Produsul conduitei ilicite. Conceptul de „activități infracționale”	313

IV.7. Susceptibilitatea infracțiunii predicat de a genera un produs infracțional. Contaminarea produsului supus confiscării extinse.....	314
IV.8. Înlăturarea stării de pericol sau pedepsirea proprietarului. Conceptul de periculozitate a bunurilor supuse confiscării extinse	323
IV.9. Elementele punitive ale confiscării extinse	324
IV.10. Controlul averilor prin mecanisme de drept civil în România.....	330
CAPITOLUL V. SPĂLAREA PRODUSULUI INFRAȚIUNII ȘI INCRIMINAREA UNOR FAPTE POST DELICTUM	334
V.1. Considerații prealabile. O nouă politică penală, urmărirea produsului infracțiunii.....	334
V.2. Spălarea produsului infracțiunii ca fenomen de criminalitate organizată.....	338
V.3. Încercări de definire a spălării produsului infracțional	342
V.4. FATF (Financial Action Task Force) sau Grupul de Acțiune Financiară.....	347
V.5. Spălarea de bani și produsul infracțiunii. Delimitare conceptuală și terminologică	349
V.6. De la general la special. Relația între spălarea produsului infracțional și tăinuire	353
V.7. Incriminarea spălării produsului infracțiunii în dreptul penal român	362
V.7.1. Scurtă privire istorică. Evoluția reglementărilor	362
V.7.2. Analiza infracțiunii	365
V.7.2.1. Situația premisă.....	365
V.7.2.2. Obiectul juridic	367
V.7.2.3. Elementul material	368
V.7.2.4. Forma de vinovăție sau animus disimulandi.....	371
V.7.2.4.1. Reglementări internaționale privind forma vinovăției infracțiunilor de spălare a banilor	372
V.7.2.4.2. Forma vinovăției spălării produsului infracțional în reglementarea art. 49 din Legea nr. 129/2019	375
V.7.2.4.3. Conceptul de intenție calificată prin scop, specifică spălării produselor infracțiunii.....	377
V.7.2.4.4. Specificul intenției calificată în cazul modalităților alternative prevăzute de art. 49 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 129/2019.....	379
V.7.2.4.5. Semnificația cunoașterii provenienței obiectului spălării sau atitudinea față de produsul infracțional. Compatibilitatea cu intenția indirectă	381
V.7.2.4.6. Raportul între intenție și cunoaștere. O chestiune dificilă	382
V.8. „Autospălarea” produsului infracțional	385
V.8.1. Poziții divergente și aparent ireconciliabile. Scurt examen de drept comparat	385
V.8.2. „Autospălarea” produsului infracțiunii în doctrina și legea internă.....	388
V.8.3. Dialogul între Înalta Curte de Casație și Justiție și Curtea Constituțională referitor la subiectul activ al spălării produsului infracțiunii.....	391
V.8.4. Incidența principiului ne bis in idem sau dubla sancționare a autorului infracțiunilor predicat. Conceptul idem factum în jurisprudența CtEDO.....	393
V.8.5. Incriminează art. 49 lit. c) din Legea nr. 129/2019 „fapte” distincte ale autorului infracțiunii predicat?.....	395

IBDIS | We know
LAW

CAPITOLUL VI. INDISPONIBILIZAREA PRODUSULUI INFRAȚIUNII.....	400
VI.1. Aspecte prealabile. Importanța indisponibilizării produselor infracționale	400
VI.2. Convențiile internaționale și indisponibilizarea produselor infracțiunii	402
VI.3. Legislația Uniunii Europene privind indisponibilizarea produselor infracțiunii	404
VI.4. Indisponibilizarea produselor infracțiunii în Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală	410
VI.5. Indisponibilizarea produselor infracțiunii în Codul de procedură penală	416
VI.6. Valorificarea provizorie a produselor indisponibilizate	423
VI.7. Rolul ANABI în indisponibilizarea, valorificarea anticipată și privarea de produsul infracțiunii	429
VI.8. Punerea în executare a hotărârilor privind privarea de produsul infracțional și cooperarea internațională în acest scop	438
VI.9. Reutilizarea produsului infracțiunii în dreptul comparat și în cel intern	445
CONCLUZII.....	452
BIBLIOGRAFIE	463

PROLEGOMENE. OBIECTIVELE, METODOLOGIA CERCETĂRII ȘI STRUCTURA LUCRĂRII

Alegerea temei de cercetare „produsul infracțiunii” se prezintă de la început ca un demers științific provocator. Fundamentul acestei remarci, pe care o formulăm chiar la debutul lucrării, îl constituie în primul rând complexitatea conceptului și dificultatea de identificare a acestuia între instituțiile dreptului penal.

O lucrare monografică, destinată să exploreze conceptul de produs al infracțiunii pornind de la o abordare teoretică, prin stabilirea locului acestuia în conținutul constitutiv al infracțiunii, iar apoi să cerceteze poziția sa în cadrul unor instituții în care acesta primește un rol esențial, cu accent pe modalitățile de prelevare a produsului prin intermediul pedepselor și a măsurilor de siguranță, cu observarea ulterior a modului în care legislațiile penale au înțeles să incrimineze activitățile care îl au ca obiect – infracțiunile de consecință, nu s-a elaborat până în prezent în dreptul penal român.

Perspectiva cercetării pe care ne-am propus-o schimbă astfel modul de abordare tradițional și așază conceptul de produs al infracțiunii în centrul demersului științific.

Obiectivul lucrării este de a constata în ce măsură România și-a îndeplinit obligațiile asumate prin convențiile internaționale pe care le-a ratificat, privitoare la definirea, identificarea, înghețarea și prelevarea produsului infracțiunii, în contextul în care noțiunea de produs al infracțiunii nu este utilizată decât deosebit de izolat de către doctrina și jurisprudența penală română.

Tocmai de aceea, suntem convinși că demersul nostru de cercetare va avea rolul de a aduce un plus de cunoaștere științifică, în primul rând prin identificarea, definirea și delimitarea noțiunii de produs al infracțiunii de alte concepte de drept penal, iar mai departe prin observarea și sistematizarea mijloacelor legale de prelevare a produsului infracțional sau a vehiculelor sancționatorii care asigură, fie și în mod indirect, privarea de folosul ilicit și a analizei eficienței acestora în sistemul de drept penal intern.

Lucrarea își propune astfel a gravita în jurul conceptului de produs al infracțiunii, a stabili din perspectivă teoretică noțiunea și a lămuri dacă legislația română posedă mijloace eficiente pentru privarea eficientă de produs infracțional.

Pentru aceasta, însăși identificarea și explorarea stadiului actual al cunoașterii științifice în materie este o primă etapă necesară și cu caracter complex.

Actualitatea temei de cercetare este justificată de mai multe aspecte. În primul rând, cercetarea științifică a produsului infracțiunii și a modalităților de prelevare a acestuia nu poate exclude contextul infracționalității orientate spre profit, pentru că produsul infracțional reprezintă tocmai rezultatul, urmarea acestui veritabil nou „tipar” de criminalitate, cu un alt înțeles decât acela al criminalității achizitive de tip clasic, tradițional. Pentru a înțelege ce reprezintă produsul infracțiunii este necesar a observa fenomenul care îl generează cu prioritate, și anume criminalitatea de factură economică.

Vom observa, așadar, în prima parte a lucrării, că dreptul penal al ultimelor decenii propune o nouă paradigmă, aceea a justiției penale restaurative în accepțiunea sa patrimonială, în care produsul infracțiunii apare, în opinia noastră, ca un element central. Fundamentăm astfel în debutul lucrării ideea că produsul infracțiunii, ca obiect al restabilirii lui *status quo ante* infracțional, se situează în centrul unui nou tipar al justiției restaurative.

Prima metodă a cercetării o reprezintă metoda analitică, a **acumulării de informații științifice relevante** privind infracționalitatea achizitivă, economică, **de afaceri sau generatoare de venituri** și își propune să descopere care sunt **conceptele-cheie corelate temei „produsul infracțiunii”**, precum și principalele perspective asupra acesteia **în analizele anterioare**, care sunt întrebările cărora teoreticienii și practicienii dreptului penal **au încercat să le găsească răspunsuri**, care sunt principalele concluzii la care au ajuns cercetările anterioare, care sunt chestiunile în dezbatere în legătură cu această temă, care sunt **marile diferențe de opinii** și unde sfera de cercetare s-ar impune a fi dezvoltată. Din această perspectivă, **analiza conținutului constitutiv al infracțiunii se prezintă decisivă.**

Studierea literaturii relevante, în special a doctrinei străine, engleze, franceze, italiene și belgiene, ca prim pas al cercetării științifice, a reprezentat un demers complex, care a fundamentat cunoașterea domeniului, identificarea conceptelor cu care doctrina, în principal cea străină, operează în cadrul temei, a teoriilor, a instituțiilor, a metodelor utilizate, a surselor datelor, a dificultăților, a rezultatelor și a concluziilor.

Punctul comun al literaturii consultate l-au reprezentat, fără îndoială, dispozițiile de drept internațional, la care vom reveni frecvent pe parcursul lucrării, precum și scopul conjugat al legislației europene în demersul contra infracționalității achizitive.

Ne-am propus, deci, să pornim de la ce s-a elaborat, utilizând metoda analitică, așadar explorând stadiul actual al cercetărilor, realizând comparații, formulând constatări și evaluări în sfera dreptului comparat pentru a dezvolta nivelul de cunoaștere al conceptului de produs al infracțiunii, la nivel intern și internațional.

Metoda comparativă va fi astfel utilizată frecvent în cuprinsul cercetării, pentru a evidenția unele similitudini ori divergențe între dispozițiile de drept internațional sau comunitar european și dispozițiile interne cu referire la noțiunile care fac obiectul demersului științific.

Totuși, lucrarea nu va prezenta însă caracterele preponderente uneia de drept comparat, nepropunându-ne să analizăm decât cu titlu subsidiar și contextual dispozițiile relevante în materia definirii, prelevării, spălării și înghețării produsului infracțiunii din alte sisteme naționale de drept.

Aceasta deoarece obiectivul fundamental de cercetare este acela de a observa cum a receptat cadrul normativ intern impulsul internațional al luptei pentru privarea de produs infracțional, reflectat cu prisosință în documentele internaționale, teoretic și apoi practic.

Sub acest aspect, vom puncta și teoria transplantului legal și a aculturației juridice¹, specifice domeniului cercetării și deosebit de actuale, în contextul în care o serie de dispoziții legale și concepte care interferează cu acela de produs al infracțiunii sunt transpuse în legislația română, preluate fiind din dispozițiile internaționale.

Metoda istorică va fi folosită în observarea evoluției dispozițiilor elaborate sub egida Națiunilor Unite, a Consiliului Europei și a Uniunii Europene până în ziua de azi, acte prin care s-a recomandat ori s-a impus statelor membre accelerarea prin mijloace de drept penal a luptei pentru cunoașterea, identificarea și recuperarea produselor infracțiunii. De asemenea, cercetarea istorică ne va facilita înțelegerea evoluției instituției confiscării, din perspectiva

¹ Fenomenul presupune, în contextul globalizării, o recunoaștere a valorilor, urmată de asimilarea și apoi de transformarea normei juridice, adaptând-o la nevoile societății împrumutătoare. Acest din urmă pas, reprezentat de adaptarea normelor juridice străine la cutumele locale, reprezintă, poate, cel mai important aspect în procesul de aculturație juridică (A.-M. Goldan, *Fenomenul aculturației juridice – noțiuni preliminare, limite și implicarea globalizării*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Tomul LXVII/1, Științe Juridice, 2021, DOI: 10.47743/jss-2021-67-1-15).

receptării imperativului privării de produse infracționale de-a lungul evoluției sistemului sancțiunilor penale.

Suntem convinși astfel că niciun demers științific, oricât de modern ori de actual ar reprezenta obiectul acestuia, nu poate să se detașeze complet de referințele de ordin istoric, care să încerce să observe evoluția în timp a unor instituții aflate la fundamentul dreptului penal, instituții cu rol decisiv în asigurarea efectivității privării de produsul infracțional.

De pildă, deși infracționalitatea generatoare de produs infracțional, aparent, reprezintă un fenomen social al ultimilor treizeci de ani, vom constata, nu cu oarecare surprindere, însă cu satisfacția cercetătorului, că o serie de idei s-au păstrat de-a lungul evoluției dreptului penal, fiind numai reluate în prezent, existând discuții referitoare la urmările patrimoniale ale faptelor antisociale încă din antichitate, accentuate la finalul secolului al XX-lea. Mai mult decât atât, vom constata că moderna măsură a confiscării extinse prezintă o serie de congruențe cu ce a reprezentat confiscarea averilor, una dintre cele mai vechi pedepse pe care le-a cunoscut umanitatea.

O perspectivă istorică se impune a fi realizată și în capitolul pe care îl vom dedica sancțiunilor penale cu consecințe asupra produsului infracțiunii, care asigură în realitate prelevarea acestuia și transferarea către cel îndreptățit, de regulă statul, încercând să înțelegem rațiunile care au dus la transformarea acestor sancțiuni, din pedepse în instituții *sui generis*, intermediare între cele dintâi și măsurile de siguranță, în virtutea veritabilei stări de pericol pe care o presupun unele bunuri.

Atingerea obiectivelor cercetării presupune în mod necesar ca demersul să transgreseze o serie de domenii ale dreptului, lucrarea fiind un demers științific cu un pronunțat caracter interdisciplinar. Spunem aceasta deoarece, *ab initio*, pornind de la definirea conceptului de produs al infracțiunii în dreptul internațional și comunitar, se trece apoi la identificarea corelațiilor între produs, și conținutul constitutiv: urmarea socialmente periculoasă, prejudiciu, beneficiu, obiect material al infracțiunilor, ca elemente de teorie generală a dreptului penal. Trecherile de la general la special vor fi frecvente și suntem de asemenea convinși că ele vor reprezenta unul dintre elementele de originalitate ale lucrării.

Nu se poate evita apoi un succint demers științific în registrul dreptului civil, cu referire la noțiunile de bun și patrimoniu, bună sau rea-credință, deoarece aceste concepte interferează cu acela de produs infracțional, prezentând relevanță și sub aspectul posibilităților concrete de prelevare a sa.

Nici dreptul bancar nu poate fi omis, ocupând un loc important în cadrul demersului nostru, prin prisma punctului central al său, noțiunea de monedă. Or, ramura de drept în discuție gravitează în jurul acesteia, iar banii constituie deopotrivă produsul infracțional generic, obiectivul prioritar al infracționalității economice, achizitive, emolumentul ilicit *per se*. În plus, instituțiile financiare reprezintă de cele mai multe ori „refugiul” produselor infracționale.

Nu în ultimul rând, vom ajunge cu titlu necesar și în sfera dreptului procesual penal, pentru că produsul infracțiunii trebuie să fie recuperat de cel păgubit sau confiscat de autoritatea de stat prin medierea procesului penal. În plus, indisponibilizarea produsului, ca etapă ce facilitează prelevarea acestuia, reprezintă o măsură procesuală, iar observarea eficienței acesteia, în contextul privării efective de produsul infracțional reprezintă un alt obiectiv al acestui demers.

În dezvoltarea temei alese, vom porni de la o abordare mai extinsă, urmând, pe parcursul demersului științific, să restrângem domeniul de cercetare la chestiunile relevante, cu accent pe elementele de noutate pe care considerăm că le putem aduce.

Obiectivele cercetării pot fi, la acest moment, sintetizate prioritar în necesitatea de a elabora o teorie generală a conceptului de produs al infracțiunii și a prelevării sale, pornind de la identificarea elementelor specifice ale conceptului și poziției acestuia în conținutul constitutiv al infracțiunii.

În continuare, se prezintă importantă observarea și analiza instituțiilor prin care produsul infracțional își găsește transpunerea în demersurile judiciare, în considerarea obiectivelor de prelevare a acestuia de la infractor. Se impune astfel decelarea între pedepse, sancțiuni penale, iar în categoria aceasta din urmă a delimita între mijlocul comun, clasic, de prelevare-confiscarea numită specială și un mijloc indirect, confiscarea extinsă.

Apoi, ne-am propus să prezentăm într-o accepțiune specifică sistemul măsurilor interne și internaționale de indisponibilizare a produselor infracționale, sau mijlocul preventiv care eficientizează în mod decisiv obiectivul în jurul căreia gravitează prezenta lucrare: privarea eficientă și efectivă de *productum sceleris*.

Lucrarea nu are menirea de a analiza în mod complet sau în mod exclusiv problematica măsurilor de siguranță ce privează făptuitorul de bunuri, a înghețării ori a spălării produsului infracțional. Dacă s-ar fi urmărit aceasta, tema de cercetare ar fi constituit numai una dintre aceste vaste instituții care prin ele însele ar oferi spații generoase științei dreptului penal.

Însă considerăm că tocmai modul de abordare pe care l-am expus mai sus reprezintă specificul demersului nostru. Cu toate că nu se poate realiza o analiză a conceptului de produs al infracțiunii fără a trata și o serie de alte instituții, pe care le vom observa în capitolele dezvoltate pe parcursul lucrării, pe unele dezvoltându-le într-o anumită măsură, necesară, considerăm că scopul cercetării științifice este altul, acela de a oferi o abordare unitară acestui concept.

În primă fază, obiectivul este acela de a fundamenta ce poate fi numită o teorie generală a produsului infracțiunii, relația conceptului cu conținutul constitutiv ale infracțiunii, urmând apoi a identifica modalitățile prin care dreptul penal asigură prelevarea produsului infracțiunii, prin pedepse și măsuri de siguranță, iar apoi acela de a identifica normele care incriminează ceea ce poate fi numită fapta *post delictum* a spălării, a tănuirii de produse și chiar a favorizării făptuitorului. În fine, considerăm necesar a remarca importanța indisponibilizării produsului cu scopul eficientizării transferului în proprietatea Statului sau, uneori, a victimei infracțiunii.

Obiectivul următor este acela de a identifica, pe un prim palier în registrul internațional și comunitar, necesitatea incriminării activității *post delictum* de disimulare a produsului infracțional, în scopul reperării, chiar tardive a acestuia, după ce s-a omis prelevarea sa prin vehiculele anterior observate.

Vom observa pe parcursul cercetării că spălarea produsului infracțional reprezintă în primul rând un fenomen social, destinat a împiedica realizarea actului de justiție care are ca obiectiv, în sinteză, evitarea reperării fructului infracțiunii de către organismele statale, iar incriminarea sa sub această denotație a căpătat formă relativ recent în dreptul penal, nereprezentând o infracțiune de tradiție prin ea însăși. Cu toate acestea, vom evidenția punctele de convergență ale sale cu o infracțiune de tradiție în registrul represiunii, și anume tănuirea, dar și cu favorizarea făptuitorului. Incriminarea spălării reprezintă de fapt pedepsirea unor fapte ulterioare delictului principal, fapte care facilitează evitarea reperării produsului infracțional. Această infracțiune prezintă mai degrabă importanță prin prisma acestui aspect decât prin caracterul antisocial intrinsec al său.

În prezent, se poate constata o preocupare intensă a doctrinei de drept penal și a practicii judiciare, orientată spre infracțiunea de spălarea banilor, în contextul în care fenomenul infracțional care o generează a căpătat o considerabilă amploare. Vom observa că normativizarea unor mijloace de drept penal pentru a anihila infracționalitatea orientată spre obținerea de profituri este unul dintre obiectivele politicii penale a Statului român, înscriindu-se în curentele internaționale contemporane. Astfel, se pot justifica multiplele modificări legislative în materiile despre care facem vorbire, pe care le vom observa pe parcursul lucrării.

Desigur că spălarea banilor și a bunurilor provenite din infracțiuni este mijlocul prin care infractorii încearcă să disimuleze, să ascundă sau să transforme produsul faptelor săvârșite, aceasta fiind o activitate subsecventă obținerii de profit de pe urma acestora (*delictum subsequens*).

Așadar, nu putem, evident, elabora o lucrare care să analizeze produsul infracțiunii fără a realiza și o analiză a modului prin care delinquentul încearcă să păstreze „fructul infracțiunii”, sau „*res sceleris*”. Totuși, ca și în cazul instituțiilor la care ne-am referit anterior, spălarea banilor nu poate fi elementul central al analizei noastre, ci numai o etapă intermediară, necesară în derularea firească a demersului de cercetare.

La fel, deși punctul de pornire al criminalității generatoare de produse financiare consistente este crima organizată, lucrarea nu își propune să fie una care să graveze în jurul acestui concept, în primul rând pentru că acesta a fost tratat pe larg în doctrina română și deopotrivă în cea internațională, iar apoi pentru că ce ne propunem a realiza este aducerea unui plus de cunoaștere științifică, a unor elemente de noutate în găsirea locului noțiunii de produs al infracțiunii în dreptul penal, în primul rând în cadrul conținutului constitutiv, apoi ca obiect al privării și, în fine, ca instrument al spălării.

De fapt, obiectivul primordial al lucrării este acela de a observa în ce măsură legea penală română prevede mijloacele legale în primă fază de definire, apoi de identificare și, *in fine*, de privare de produsul infracțiunii și în ce măsură aceste norme sunt avute în vedere de instanțele judecătorești, în acest scop inserând o serie de soluții ale practicii judiciare în cuprinsul lucrării.

Concluzionând în prima etapă, considerăm că tema de cercetare este actuală, prezentând relevanță prin prisma interesului deosebit de crescut față de conceptul de produs al infracțiunii, iar pe de altă parte prezintă un caracter de originalitate, dat fiind că activitățile de cercetare științifică la care am avut acces nu au încercat să conceptualizeze produsul infracțiunii, în accepțiunea sa statică și în același timp dinamică, din perspectiva punctului final al acestuia în cadrul procedurilor judiciare.

Lucrarea este structurată în șase capitole, la care se adaugă concluziile finale.

Capitolul I, intitulat „Produsul infracțiunii și conținutul constitutiv”, își propune să reprezinte partea preponderent teoretică a lucrării, de stabilizare a noțiunii în contextul instituțiilor care-i sunt apropiate. Suntem convinși că o lucrare științifică ce tratează produsul infracțiunii trebuie să aibă ca punct de plecare identificarea conceptului cu care vom opera pe tot parcursul demersului nostru științific.

Obiectivul de cercetare a primei părți constă în identificarea poziției produsului infracțiunii în conținutul constitutiv, identificarea dispozițiilor interne și internaționale care facilitează înțelegerea acestui concept și elaborarea unei definiții a produsului infracțiunii.

Capitolul II, „Privarea de produsul infracțiunii prin pedepse”, și-a propus să analizeze modalitatea prin care pedepsele pot avea o relație strânsă cu folosul obținut sau vizat de infractor prin fapta ilicită.

Am considerat necesar a observa în acest capitol că nu numai măsura de siguranță a confiscării asigură scopurile dreptului penal prin prelevarea produsului de la cel care îl deține, un rol important îndeplinindu-l deopotrivă pedeapsa, evidențindu-se în acest sens pedeapsa

amenzii penale, mai ales atunci când aceasta completează pedeapsa închisorii, aplicată fiind cumulativ cu aceasta. Nu este de neglijat însă, credem, nici rolul pe care produsul infracțiunii îl are în eficientizarea represivității și din perspectiva pedepsei închisorii, pentru că atitudinea infractorului față de folosul obținut generează o serie de consecințe pe plan punitiv.

În Capitolul III, „Privarea de produsul infracțiunii prin confiscarea specială, vom continua demersul de cercetare cu identificarea mijloacelor de drept penal menite să asigure prelevarea produsului infracțiunii, prin întoarcerea bunului în patrimoniul celui ce l-a pierdut sau al confiscării sale de către stat.

Obiectivul central al acestei etape îl reprezintă analiza cazurilor privind confiscarea specială prevăzute de legislația penală română și a compatibilității acestora cu conceptul de produs al infracțiunii, astfel cum acesta a fost identificat anterior, în legislația internă și internațională. Se va urmări ca obiectiv observarea eficienței dispozițiilor legale în contextul unei insuficiente conceptualizări a produsului infracțional.

Capitolul IV al lucrării este destinat unei priviri de ansamblu asupra măsurii confiscării extinse și a punctării interferențelor acesteia cu noțiunea de produs infracțional, elementul central al demersului științific.

Aducem în discuție însuși caracterul de măsură de siguranță al instituției, urmând a concluziona că aceasta își găsește nu fără oarecare dificultate poziția între sancțiunile de drept penal. Privarea de produsul infracțiunii fiind obiectivul central al confiscării speciale, confiscarea extinsă are ca obiect alte bunuri decât cele ce ar putea fi prelevate prin intermediul măsurii „comune” sau clasice. Astfel că obiectivul este acela de a stabili dacă obiectul acestei măsuri converge cu produsul infracțional sau reprezintă bunuri care excedează acestui concept.

Capitolul V al lucrării este intitulat „Spălarea produsului infracțiunii și incriminarea unor fapte *post delictum*” și reprezintă o etapă indispensabilă a cercetării. Obiectivul este acela să observăm și să identificăm, prin metoda analitică, care este reacția autorității față de mecanismele prin care infractorul, după comiterea faptei, încearcă să-și asigure emolumentul infracțional, să-l disimuleze, să-l ascundă, să-l transforme, să-l deghizeze, cu scopul evitării identificării acestuia de către autorități și a privării de proprietate a sa.

Ascunderea sau disimularea produsului infracțional se prezintă ca un demers subsecvent, tot mai frecvent avut în vedere de infractori spre a evita prelevarea produsului infracțional, iar cercetarea are ca obiectiv analiza relației infracțiunilor de consecință cu premisa acestora, produsul infracțional, din perspectivă obiectivă și subiectivă.

Vom continua demersul de cercetare prin analiza, în Capitolul VI, a mijloacelor pe care autoritățile le posedă spre a facilita demersul de privare de produsul infracțional și de a pune în executare eficient măsurile de prelevare, directă sau indirectă.

Obiectivul acestui din urmă capitol este acela de a identifica în ce măsură legislația penală și procesul penal românesc posedă instrumente eficiente în acest scop, în acord cu imperativele actelor supranaționale.

Astfel, privarea de produsul infracțiunii s-ar dovedi un demers lipsit întru totul de conținut dacă autoritățile nu ar dispune de mijloacele procedurale care se prezintă a fi necesare pentru a le repera și a le indisponibiliza, în vederea prelevării efective ulterioare. O hotărâre judecătorească de confiscare ar constitui un prim pas în efectuarea unor demersuri fiscale, lipsite de multe ori de finalitate.

Or, pentru ca justiția penală să poată duce la bun sfârșit, în mod eficient, demersul său patrimonial a fost nevoie de reglementarea unor proceduri complexe, prin care produsele infracțiunii să fie blocate, în vederea unei viitoare, chiar și eventuale, confiscări.

CONCEPTUL DE PRODUS AL INFRAȚIUNII ȘI CONȚINUTUL CONSTITUTIV

I.1. Aspecte preliminare privind infraționalitatea generatoare de produs infrațional

*Nemo ex delicto consequatur emolumentum*¹ se înfățișează ca un principiu director al dreptului penal. Punerea în practică a acestei veritabile dogme a reprezentat un obiectiv central și primordial al autorităților investite cu aplicarea legii din cele mai vechi timpuri.

Provocările identificării și prelevării produsului infrațional reprezintă elementele în jurul cărui gravitează prezentul demers științific, lucrarea propunându-și a reprezenta, în esență, o monografie a conceptului de produs infrațional și a prelevării acestuia în dreptul penal român.

Pornind de la tema centrală a cercetării, produsul infrației, prima raportare a demersului științific ce are a fi realizată este la izvorul său, la tipul de infraționalitate care îl generează, acesta fiind reprezentat de infrațiile de factură achizitivă, numite economice sau generatoare de profit.

Prima facie, se poate afirma că „produsul infrației” este un concept utilizat frecvent în documentele internaționale, iar analiza acestora reprezintă un obiectiv prioritar al demersului pe care ni l-am propus.

Aceasta deoarece contextul internațional al ultimelor decenii a făcut ca lupta pentru recuperarea produsului infrațiilor de crimă organizată, însă nu limitat la acestea, să poată fi numită chiar o nouă politică penală mondială. Reglementările consultate cuprind deopotrivă norme de drept substanțial și procedural, însă documentele elaborate nu manifestă același interes pentru obiectul central al acestui demers, produsul infrației, limitându-se preponderent la a-l defini.

Realizarea cadrului legal general în materie la nivel european sau internațional, tendința tot mai crescută de uniformizare a legislației în materia identificării conceptului, a combaterii spălării produselor infrației ori a prelevării de produse infraționale nu reprezintă demersuri întâmplătoare.

Acestea sunt justificate, pe bună dreptate, de amploarea pe care infraționalitatea orientată spre profit a dobândit-o începând de la finele secolului trecut, alături de interesul spre evoluția legislativă putând fi identificate și o serie de dezbateri ce dovedesc un interes sporit al specialiștilor cu privire la spălarea de bani, prelevarea prin confiscare a produselor infraționalității organizate, mijloacele de identificare a averilor ilicit dobândite². Aceasta nu este însă suficient, fiind necesară implementarea unor mecanisme deopotrivă de drept penal și procesual penal în acest scop.

Activitățile de combatere a fenomenului criminalității orientate către acumularea de produs infrațional apar a fi întreprinse pe de o parte de legiuitor, pe de altă parte de funcționari ai statelor, precum și de cei ai organizațiilor internaționale cu atribuții în domeniul combaterii criminalității și, în fine, de practicienii din domeniul dreptului penal. Se pierde însă din vedere, credem, dimensiunea teoretică a conceptelor cu care se operează.

¹ Nimeni nu trebuie să obțină un beneficiu material în urma comiterii unei infrații – trad. noastră.

² De exemplu, Congresul AIDP din 1999 a avut ca temă principală „Sistemul justiției penale în fața provocărilor criminalității organizate”, iar cel din 2019 „Justiția penală și criminalitatea economică”, conform <https://www.penal.org/en/list-aidpiapl%E2%80%99s-congresses>, site accesat 1 iunie 2023.

Tocmai de aceea, obiectivul primordial al demersului de cercetare prezent este acela de a încerca să identificăm în mod complet înțelesul noțiunii de produs infracțional, în contextul în care acesta a devenit deopotrivă un obiectiv pe care grupările infracționale încearcă să îl realizeze și pe care în același timp cei care luptă pentru anihilarea acestora urmăresc să îl recupereze pentru că, așa cum pe bună dreptate spune o veritabilă „dogmă” a acestui domeniu, „*crime do not pay*”¹.

Organismele judiciare și organizațiile internaționale care au ca obiect de activitate lupta împotriva criminalității au conștientizat că, în covârșitoarea majoritate a cazurilor, privarea de produsul infracțional are un efect mai puternic asupra structurilor de criminalitate organizată chiar decât o hotărâre judecătorească de condamnare a membrilor acestor grupări².

Aceeași afirmație este valabilă, la o scară mai redusă, și în cazul infracționalității orientate spre profit care nu este săvârșită în mod necesar organizat, ci individual, ori chiar în forma pluralității ocazionale de făptuitori.

Afirmăm aceasta pentru că este, credem, de domeniul evidenței că infracționalitatea de această factură este numai în cele mai multe cazuri comisă în cadru organizat, nefiind însă exclusă *de plano* săvârșirea în mod izolat, individual. Obiectivul cercetării noastre în această primă etapă nu reprezintă, așadar, numai identificarea produsului infracțional al crimei organizate, ci teoretizarea accepțiunii complete a acestuia.

Așadar, obținerea de profit de pe urma săvârșirii ilicitului penal nu reprezintă numai un apanaj al criminalității organizate, deși aceasta din urmă apare în realitate ca principala activitate generatoare și în același timp consumatoare de produse infracționale. Produs infracțional va genera și o aparent banală înșelăciune, un șantaj, un furt sau o tâlhărie.

Totuși, atunci când vorbim de acest concept, considerăm prioritar necesară fixarea cadrului extins al acestuia, deoarece demersurile internaționale elaborate în considerarea privării de produs infracțional au avut ca sursă tocmai caracterul transfrontalier al infracționalității achizitive, ceea ce reprezintă, credem, esența criminalității organizate.

Inițiată în Statele Unite și apoi îmbrățișată la nivel internațional și european, urmărirea și neutralizarea produsului infracțional, a câștigurilor care provin din infracțiuni nu a mai continuat a fi doar o simplă alternativă sau opțiune a politicii penale, ci a devenit, după cum bine a observat doctrina, o „veritabilă cruciadă”³. Obiectivul autorităților statale s-a orientat astfel mai degrabă spre acest scop care, în esență, deși are de regulă ca premisă parcurgerea unor proceduri judiciare penale, este oarecum subsidiar dreptului penal, punând probleme de cadru normativ, de prevenție, de infrastructură judiciară specifică, de instituții specializate în susținere a organelor judiciare de alte instituții specializate (ex. ONPCSB⁴, ANABI⁵).

Într-o lucrare, sesizându-se aptitudinea generatoare de profit a fenomenului, s-a afirmat⁶ că „percepută ca un factor de insecuritate globală, criminalitatea organizată, prin formele ei de manifestare, reclamă noi metode și mijloace de combatere a acesteia și, în mod special, a forței

¹ Criminalitatea nu aduce (sau nu trebuie să aducă) profit pentru infractor – trad. noastră. Expresia este frecvent utilizată în contextul luptei contra spălării banilor, ca activitate subsidiară obținerii de produs infracțional.

² R.T. Naylor, *Wages of crime: Black markets. Illegal Finance and the Underworld Economy*, Cornell University Press, Ithaca and London, 2002, p. 247.

³ F. Ciopec, *Confiscarea extinsă: între de ce și cât de mult?*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 3.

⁴ Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor.

⁵ Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate.

⁶ V. Pașca, *Prezumția caracterului licit al dobândirii averii și confiscarea extinsă*, în V. Pașca, F. Ciopec, M. Roibu (coord.), *Criminalitatea economică în contextul crizei*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 201.

sale economice care-i permite penetrarea mediului politic prin corupție, tinzând la dominarea unor sectoare economice și parazitarea sistemului democratic prin acapararea unor pârghii de putere”. Puterea economică este, așadar, principala resursă care menține existența fenomenului criminal de tip organizat.

Prof. Cioclei constată¹ că dacă se abordează problema din punct de vedere normativ, o încercare de definire a criminalității organizate este inutilă, atât timp cât noțiunea se referă la o diversitate de infracțiuni, predefinite de legea penală, comise în mod organizat. Ceea ce este necesar a fi definit, se mai spune, reprezintă noțiunea de „grup organizat”. Criminologic însă, definiția ar fi necesară, chiar și ca un instrument de lucru provizoriu, iar criminalitatea organizată reprezintă „ansamblul faptelor penale comise de grupuri criminale organizate”.

Doctrina internă² a mai susținut că „infracționalitatea economico-financiară reprezintă un flagel ajuns la cote ridicate și un fenomen într-o continuă evoluție, întrucât infractorii identifică mijloace din ce în ce mai sofisticate și mai complexe prin intermediul cărora încearcă și reușesc chiar să eludeze dispozițiile legale cu incidență în domeniu, să își acopere urmele, să ofere aparența de legalitate activităților și să își asigure produsul infracțional”³.

Apoi, s-a mai relevat că, inițial, „criminalitatea de profit era una de rapt comis prin violență sau înșelătorie. În catalogul juridic, faptele se numeau tâlhărie, delapidare, șantaj etc. Natura comună a acestora consta în câteva trăsături fundamentale. În primul rând, existau subiecți pasivi facil de identificat (indivizi, instituții, companii), care au suferit o pagubă ca urmare a faptelor comise împotriva drepturilor și intereselor. Ecuația era una clasică: un transgresor al legii și o victimă abrutizată sau amăgită împotriva voinței sale. Infractorul profita de vulnerabilitatea fizică sau morală a victimei și își însușea un bun. Transferul era în esență unul bilateral, involuntar și presupunea o redistribuire a bunurilor deja existente. Nu se crea nimic nou prin infracțiune. Aceasta este, de altfel, nota esențială a acestui tip de criminalitate”⁴.

După cum mai observă în mod just același autor, ce înțelegem în contemporaneitate prin „infracționalitate achizitivă” reprezintă cu totul sau în mare măsură altceva decât ce era încadrabil în registrul „tradițional” de mai sus.

Opinia noastră este că, totuși, diferențele dintre cele două „tipare” de criminalitate nu sunt insurmontabile. Acesta, de fapt, reprezintă unul dintre obiectivele-cheie ale cercetării noastre, de a demonstra că granițele, aparent impenetrabile, dintre cele două tipuri de criminalitate sunt anihilate tocmai de punctul lor comun: produsul infracțional.

Acesta din urmă reprezintă obiectivul comun și invariabil a cvasitotalității infracțiunilor care urmăresc obținerea unui beneficiu, fie că fac parte din registrul tradițional, fie că se referă la criminalitatea de tip economico-financiar în cea mai ridicată complexitate a sa.

Literatura străină contemporană de specialitate⁵, cu referire prioritară la sistemul juridic american, însă în același timp enunțând principii de aplicabilitate generală, afirmă că

¹ V. Cioclei, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, în *Critica rațiunii penale, studii de criminologie juridică și de drept penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 21, 22.

² M. Tebieș, *Prejudiciul rezultat din comiterea infracțiunilor economice și faptelor de natură fiscală*, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 20.

³ C. Voicu, G.C. Militaru, I. Ardeleanu, *Ghid privind investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală*, Consiliul Superior al Magistraturii, București, 2015, p. 6, http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_1443/Ghid%20investigare%20in%20fracțiuni%20de%20evaziune%20fiscala.pdf, site accesat la 30 iunie 2023.

⁴ F. Ciopec, *Criminalitatea orientată spre profit. Analiză criminologică sau economică?*, în *Analele Universității de Vest din Timișoara, seria Drept*, nr. 1/2015, p. 99.

⁵ St.D. Cassella, *Nature and basic problems of non-conviction based confiscation in the United States*, în *Revue International de Droit Penal*, vol. 90, issue 2, 2019, pp. 195-198.